

СРБИ И РАЈСКЕ РЕКЕ

"МИРОСЛАВ"

Гоце Долчева 9, 11050 Земун Телефон / факс: 011 / 693-805 И, фАХ 10S, 11080
Београд30

АКАДЕМИК, Проф. др Петар Влаховић
СРБИ И РАЈСКЕ РЕКЕ
БИБЛИЈСКЕ "ЧЕТИРИ РАЈСКЕ РЕКЕ"

БИБЛИЈСКЕ "ЧЕТИРИ РАЈСКЕ РЕКЕ" И КАВКАСКО-ЕУФРАТСКИ СРБИ

Позната тема у литератури су "Четири рајске реке". Још године 1936. Павле Поповић је овом занимљивом проблему посветио једну малу расправу под наел овом "Четири рајске реке (Једно место из Константина Философа)". Повод за овај чланак био је спомињање "Четири рајске реке" у уводним главама "Живота деспота Стефана" од Константина Философа. Ту сад Павле Поповић укратко наводи о чему је реч: "О Дунаву, међутим, који назива још и "Фисоном" и другим именима- каже да "исходи из раја" и да је "једна од четири река рајских". "Тада помиње и друге реке које такође извиру из раја; то су Гион - одмах ћемо видети да он ту подразумева реку Нил; Тигар и Еуфрат (Јефрат, код њега). "Бог их је, вели, из раја изаслао у васељену да свака тече по својој судби". "Константин, затим, описује сваку од њих од извора до ушћа. То све налази се у главама V-VII (е-з) његова дела".

Будући да је Константин Философ спомињући "Четири рајске реке" споменуо и Дунав за који каже да је назван још и "Фисоном", Павле Поповић се, зачуђен пита "Како је наш писан, - "философ" - могао имати овако наивне идеје? Како то да Дунав, по његову мишљењу, излази баш из раја само да би прошао овамо поред нашег Београда? Како то да четпри поменути реке имају један заједнички и шор к.чд су удаљене једна од друге огромним растојањима и теку кроз три различита континента, Европу, Африку и Азију.

Овим призором уметник је на карта Danubius fluvius Europae maximus a fontibus ad ostia, cum omnibus Fluminibus, ab utroque latere, in ilium defluentibus, у ствари приказао своје виђење извора Дунава као библијске реке под именом Фисон. Ова идшчна с лик а веома много одговара оној Константиновој реченици којој је речено: "Бог их је из раја гоаслао у васељену да свака тече по својој судби". И овде као и у библијском веровању главни извор реке нстиче из руку једног библијског врховног митског бића окруженог другим митским бићима којима је место само у рајској средни.

Није ли упадљиво да митска бића изливају воде Дунава из посуда чжме се та представа поклапа са хришћанским вероиаљвм о стварању света за седам дана, што опет упућује на

помисао да *66 m m* становишта хршћанског веровања настанак Дунава везује за света, па бисмо и са те стране могли сматрати да је и народ на обалама мотао припадати том прастаром времену.

У разумљивој недоумици Павле Поповић је покушав да разреши ову, на изглед, заиста чудну комбијацију са три континента којима се приписује заједнички извор. Тај заједнички извор је, како стоји у Св. писму, био Вероватно да није без разлога епоменут исток. И Павле Поповић подсећа да су се још гшсци средњег века бамилли идејом о рајским рекама тражећи "место где је био рај" и "тражили су га "на истоку" како је бблија упућивала", И тако истражујући у обимној литератури где се све спомњу "Четири рајске реке" и како се тај чудди податак тумачи, Павле Поповић наводи и *Orationes in mimi V Severiana Gavalskog*, који на једном месту даје овакво тумачење: "Река извире из Едема, натапа рај. Пошто га натош, дели се у четири нове: у Тигар, у Нил, у Еуфрат, и у реку коју Св. писмо зове Фисон, а сада зову Дунав" (PG LVI? 478). Одмах уз обо Павле Поповић наводи и Теодорита Кирског (*Questiones in Genesim* II, 29) који поставља овакво питање: "Ко је учинио, како Мојсије тврди, да Тигар и Еуфрат теку из раја, за које неки кажу да избијају из планина јерменских?", Па као одговор на такво питање Кирски каже да има и других река које извиру на једном месту, па пониру, па на другим местима поново избијају, и уз ову примедбу додаје и ово објашњење: "То се десило и код ових река. Оне извиру отуда (тј. из раја), као што каже Св. писмо, па после, пролазећи кроз неке подземне путеве, овамо (тј. на земљи) имају други извор". И ту сад Кирски закључује "да је тако Бог наредио и да је имао права" (PG. LXXX, 125).

Мада је Павле Поповић споменуо више оваквих примера, а посебно указао и на друге изворе и литературу, овде ћемо се задржати још на једном апокрифу, на тзв. Апокалипси Павловој. У том апокрифу, примећује Павле Поповић, апостол у два маха вида и огласује рај, и ту у другој визији казује ово: "И ја пођох за анђелом и он ме одведе у рај и рече ми: Ово је рај у којем су Адам и његова жена сагрешила. И ја уђох у рај, и видех извор воде, и анђео ми даде знак и рече: Гледај, каже, ове воде: јер ово је река Фисон која иде око целе земље евилске, а ова друга река је Геон која иде кроз целу земљу Египта и Етиопије, а ова овде је Тигар кој а иде према Асирцима, а та тамо је Еуфрат која натапа земљу Месопотамије".

Нанал-ъ у р. Тигра. Сл-ѡва-водочерпательный снардт»; на переднемт» план-т-лодош в-ъ плетеној лодк-ѡ. (Развалина-ершшгаедъно поздаяго времени). Канал реке Тигра са постројењем за вађење воде и ппетенж чамац.

Призор на (глиненом?) цшшндру из периода акадске династије (око 2350. године пре н.б.) приказује бога Еу како седи док му из оба пазуха истиче вода у виду два млаза као два речна тока. Испод бога Еу стоји једно божанство са два лица (прототип Јануса) иза кога свита од два божанства који воде прицу Анзу, којој бог Еу треба да суди због крађе таблица судбине.

Иначе, зна се да је Еа исто што и сумереки бог водених дубина Енки. Он је истовремено и бог мудрости и уметности.

Два млаза воде свакако да симболично приказују Еу и као творца воде и водених токова уопште и да је овде по свој прилици реч о токовима Еуфрата и Тигра у чијим су дубинама, како се тумачи, могла бити Енкина почивалишта. Можда бисмо још могли сматрати да ова два речна тока приказују елементе најстарије карте Мееопотамије, односно токове Еуфрата и Тигра који су основни водени садржај Месопотамије.

Овај призор нас подстиче на помисао да у библијској легенди Еуфрат и Тигар нису без разлога названи "рајским" у значењу као извори живота. Упадљиво је да је на свим оваквим и сличним призорима вода као извор и услов живота везана за митска бића која и иначе одлучују о животу и смрти, и свакако да није случајно што је и извор Дунава на карти Danubius fluvius Еуропае maximus приказан као израз божанске моћи и воље, јер на свим призорима

вода истиче или из божанског тела или из посуде коју у својим рукама или под пазухом држе митека бића. Ако имамо у виду да је Дунав истовремено и Фисон и да то име носи заједно са осталим блиекоиеточним рекама чији се извори и токови везују за простор на којем се замишља почетак живота, онда нам се чини да у свему томе запажамо макар и најмаљу индицију о постојању неких становника којима су у прадавно време живели на рекама за које је везан митски почетак живота, па кад су са тог далеког простора стигли на обале Дунава разумљиво је ако су у његовим водама продужили да гледају и. поштују прибежиште божанства - творца живота.

Само су потомци местототамских Фисонаца могли моћним дунавским водама дати име Фисон и продужити да се клањају своме воденом божанству Дагону дарујући га на исти начин на који су то чинили и њихови преци на судбинским водама Еуфрата и Тигра.

Како се могло и очекивати, Павле Поповић је уз осврт на неке стране изворе и литературу поводом спомена "Че-тирј рајске реке" настојао да утврди постоји ли и нека словенски текст који би могао имати везе са легендой о "Четири рајске реке" и са којег је још страног рукописа, осим споменутих, такав текст могао допети у руке Константина Филозофа, који је, како се зна, тај садржај унео у уводне главе "Живота деспота Стефана". Трагајући за таквим текстом Павле Поповић на једном месту каже: "Има један грчки спис под насловом "Четири реке које извиру из раја" и који даје доста прецизан опјс Дунава, Нила, Тигра и Еуфрата и њихова тока из раја па на даље. Спис је гео-графски по карактеру, али с теолошким примесама... Он је од непознатог писца; рачуна се да припада V или VI веку. Тај спис је послужио као оригинал Константину. Наш писац, га је наравне скратио".

Пошто је за овим навео одговарајуће делове грчког текста и словенског превода ж протумачно неке омашке у грчком тексту, Павле Поповић своја залажања продужава овим речима: "Као што се види, три главе Константинова, дела које говоре о рајским рекама преведене су с грчкога. И то скоро потпуно. Тако је потпуно преведена гл. VII о Тигру и Еуфрату: такс већи део гл. VI о Нилу и гл. V о Дунаву. Кад се одвоји оно што је у тим главама чист превод, остаје врло мало за оно што је Константин сам написао. скоро ништа.. Код Дунава на пр. наш писац помиње земљу чешку, угарску, бугарску и влашку: тога у грчкога писца нема, што је

природно: то је додаток наш ега писца. Превод је... често готово потпуно дослов.ан".

Заинтересован, питајући се шта још у српској књижевности има о рајским рекама осим онога што је забележио Константин Филозоф, Павле Поповић је установио да у српској рецензији. ама више текстова у којима се спомињу рај и четири рајске реке. Од тих текстова чини нам се да је за наше питање посебно пражвучан онај о којем Павле Поповић казује оно: "Дело Севериана Гавалског о створењу света употребљено је, заједно са делом св. Василија и Златоуста, у "Шестодневу" Јована Егзарха, који и ми имамо у српској рецензији још у рукопису из 1263, у чувеном препису Теодора Граматика. У том делу, сасвим при крају, налази се опис рајских река који ће читалац. одмах познати као узет из Севериана" и ту сад Павле Поповић наводи овај одељак:

"Река же исходит из Едема, напојајет раја. Отуда по напојенији разлучајет се на четири начетки: в Тигр, в Нил, в Јефрат, в ти в писании глагољем јест Фисон јего же ниње мјенет мнози Дунава сушта".

Павле Поповић је после овога навео и неке друге занимљиве примере у српским хронографима после којих овај драгоцен чланак завршава напоменом да се мотив о рајским рекама налази и у старом српском животопису и то "У Дечанима, на фрескама које представљају Постаље, насликано је рајско дрво и четири реке које из њега истичу". Ако се сада после ових необичајених осврта на неко прастаро време и стање које се граничи са Бременом када је настајао људски род запитамо какве везе све то има са историјом српског народа морамо одмах напоменути да и Срби припадају том људском роду. Ако, дакле, Срби већ постоје још од незапамћених времена морамо се питати постоје ли у народном сећању код Срба било каква појединост која би нас усмерила на простор на којем су, како се верује, настали најранији облици живота. Из онога што за сада знамо или што наслућујемо пратећи казивања о "Рајским рекама" стичемо утисак да спомен Дунава као једне од рајских река може имати везе и са пореклом српског народа чији су преци једним делом били и остали подунавски народ, и то, по свему судећи још од времена чији је почетак хронолошки тешко одредити. Ево на основу чега заснивамо то своје наслућивање. Као што је познато, византијски писац Псеудо - Цезарије напписао је дело које се зове "Дијалози" и за које се мисли да је састављено

почетком V века н. е., и то у мало-азијској покрајини Киликији, што може да буде од значаја. У том свом делу на једном месту споменува неке народе спомињући "и Склавјне и Фисонце који се називају и Подунавцима". Већ на први поглед стиче се утисак да се у овој краткој реченици налазе драгоцен подаци. Пре свега, ако је Псеудо - Цезарије почетком V века споменуо Склавјне, онда је то до сада најстарији спомен имена Словени, поготову ако имамо у виду да их он на Дунаву отомшћује као већ постојећи народ што може да значи да су тамо били су у IV веку, а судећи по неким мшљеницима и још од раније, да су у Подунављу и Прекодунављу затечени, како каже један насад, *in situ*, што је, рекли бисмо без икакве сумње. Али нас, поред Словена исто толико интересује и спомен Фисонаца, најпре због самог имена, а онда и због тога што писач њих назива Подунавцима, али их не назива

Словенима нити их са њима изједначује ("Словени и Фисонци"). То што он каже да се Фисонци називају и Подунавцима од необјачног је значаја, пре свега што знамо да је Фисон "рајска река", па ако је Дунав исто што и Фисон поставља се питање када је где и од кога тако назван, и зашто? Лот је Јаков Бачић, оценивши да су Дијалози извретан извор (an excellent source), закључио да су Словени у то време 'били добро познати, можда, каже, жсто тако као и Вавилонци и мора да су живели одмах до Фисонита (and they must have lived close to the Physosites), који су били балкански и лодунавски хришћанж. Да су (ти) Словени живели иза Карпата они не би могли бити сматрани Подунавцима - завршава Бачић ову веома значајву одаску.

Наравно, ова опаска се не може схватити као да иза Карпата [северно] није било Словена, већ само да их је било и у Подунављу ж да су ту били суседи Фисощцама. Али ко су у ствари билж Фисонци? И како се десило да се у румунској народној традицији - сачувало сећање да су подунавски Фисокци названи тако по месопотамској реди Еуфрату, а у грчкој традицији да су тако названи по реди Тигру, а по библијској традицији обе ове реке су биле рајске, баш као и Дунав.

Размвшљајућж о овом на нзглед сјаоженом питаљу из једног дела светске исторжје долазимо на помисао да су подунавски Фжсонци у кеко прадавно »реме морали живе-ти на простору на којем је или близу којег је, како се ве-рује, у неко несагледиво време постојала нека идеална природна или друштвена средина сачувана у сећању под њазивом Рај (Едем). Алж, тражећж одговор на питање ко су Фисонци помцшљамо и на неку сеобу вжше народа везану или за

пропаст Вавжлонске куле или неког стања на месопотамском простору које се није могло одржати било због неке природне стжхије или због најезде неких народа у првом реду однекуд са истока?

Тражећи тако одговор на оно замршено питање задржаћемо се и на једној вести нашег Коиоршњског летописа (у рукопису из 1453.) у којем је забележено и ово казивање: "Понеже в кратце сложено бист о намети древних век и скоротекушних временех и летех, и о бивших царех, како царствоваше от начела и по яотопв' и до сих последњжх времен. Подобно јест вспоменути и о српској земљи како увјерена бист, кто ля начелствоваше в њеј и в сија после-дњаја времена".⁴

Но, трагајући за пореклом подунавских Фисонаца мо-рамо се задржати и на "Податку к Пајсијевом родослову" (рпк. из ХУП. в.) чијем састављачу као да је досадила неизвесност око иитања порекла Срба, па се помало као с прекором обраћа чжтаоцима обим речима "... слшпи и разуме] темель Србљем.-.", после чега овим речима указује шта је то што треба чути и схватити: "Јеште по разделенной језик (народа) именованж сут Србин от некоого Јелена (Грка) иже Јеладу (Грчку) яасели, и в стлпотворенији размјешенж бшпе језици (народи) и отоле прозва се Србин " и отоле мимошдшу много лет. Август цар. При сем роди се господ наш Исус Христос".³

Кад у нашим старијим рукописима читамо она и оваква улућжваља где да тражимо порекло Срба готово и да нас и не изненађује кад у још једном старијем рукопису, Карловзчмом родослову (XVI век), поводом порекла Срба прочитамо једну овакву вест: "Глагољут истина списатељи јако Лнки(ни)ју Србину бити родом, Јелину мудрованијем и вса Србска идолу служаше Дагону', 'от суду и Дагони и Даки именујет се: от Сера же Србље"⁶, на шта мало

даље надовезује и ово: "Прежде сего мучи [Ликиније] светих мученик Јермила и Стратоника, јеште си в Дагопи близ Истра (Дунава) ж шшх многих".'

Најзад, уз проблем Фисонаца ц "Рајскх река" ваља се сетити и једног дела садржаја сачуваног у тзв. Нестороаом летопису или, како негде стоји, у "Пояести времених лет", из XII века. У овом значајном извору хроничар, пошто је споменуо неко разилажење народа из Вавилондје, проду-жава казујући како је Нојев син Јафет првео одатле више народа нрема западу и северу: "По мнозех же времјанех селји сут Словени ио Дунаеви, гдје јест ниње Угорска земља и Болгарска. И от тех Словен разидошесја по земље и

прозвашесја имени својими, гдје сједоше на которем мјесте... А се ти же Словени: Хорвати Белии, Серебъ и Хорутане..."⁸

Месопотамско божанство Дагон.

Из овога што смо у нашим рукописима прочитали, као и у Несторовом летопису⁸ постаје нам, рекли бисмо, јасно зашто је традиција о Фисонцима као Подунавцима сачувана и код Грка и код Румуна. Ако је у праву писац Пајсијевог родослова кад каже да су име Срби (Србин) први споменули Јелини, онда то може бити само зато што су у неко незапамћено време са Блиског истока, највероватније из Месопотамије ж обласкнег подручја, кренули према западу и преци Јелина (Пеластм, Пелазги) и преци Срба, што ће рећи и једни и друга са простора на којем се најраније, у незапамћено време, јавља име Фисон. Кад су неки из те групације народа које је наводно повео Јафет, међу њима и преци Срба, стигли на Дунав разумљиво је ако су чувајући сећање на велику реку у својој старој постобитини, утл едавши велику реку на којој су застали дали тој реци име Фисон. Она их је по много којечему подсећала на реке Еуфрат и Тигар уз које су можда и поникли или живели много векова уз разумљиву недоумицу и питање како је уистину било чини нам се да се опет морамо сетити Карловачког родослова у чијој се једној белешци спомиње Ликиније као мучитељ који је злостављао, између многих других, и Јермила и Стратоника, који су се излазили у Подунашју, и то хроничар посебно истиче: "... јешче си в Дагони близ Истра, и иних многих". У Регистру је "Дагони" протумачено као Дагонија. Било да је тај део Подунавља имао назив Дагонија или Дагона утисак је да тај назив највише одговара имену асировавилонског божанства Дагона, идола, божанства водених дубина, најчешће приказаног са телом у виду рибе (dag = риба).

Ако нисмо заборавили на какву нас старост упућују подаци Копорињског летописа, као и они у додатном тексту Пајсијевог родослова, бићемо уверени да у њима споменути почетак, потоп, придева отоле (тада или одатле), временски несагледиве појаве Дагона, назив Фисона као рајске реке, да све то као и кавкаско порекло Сера као родоначелника Срба, упућује увек на приближно исти простор и на временску недокучивост. Ми нисмо у стању, дакле, да временски одредимо ни када су Јелини (Грци) почели живети на својим данашњим стаништима, али верујемо да је и њихов долазак, као и долазак далеких предана Срба везан за немерљиво време назначено у одељку "Ошпта историја" у којем јена једном месту забележено и ово: "В дни Фалекови създаша стлп за. М [40] лет до пол висотинебескиј, и тогда раздели бог земље

ов-јазикомз по числу началник, и биша несгласан јазик". Пошто је за овом белешком записано како је Евр'Фалек имао сина Фалека Рагава, летописац је забележио како "В дни

најпре у Месопотамији, а у Подунављу вероватно наставили по доласку са истока негујући тај култ и у првим вековима хришћанства. А да је у Подунављу реч о далеким потомцима кавкаских и месопотамских Срба сазнајемо, као што смо већ видели, из Карловачког родослова који јасно каже да су Срби пореклом од Сера, а име Сер налазимо и на Прикавказју и у изворном пределу Еуфрата, Мада смо још увек далеко од неког јасног нечетка чини нам се да можемо рећи да се ипак некако укључујемо у историјске токове, јер се, судећи по неким појединастима, налазимо у раздобљу са којом деценију пре Христа ж у првим вековима после Христовог рођења када се јавља читав низ писаних извора у којима се име Срби наводи у разним варијантама и на различитим просторима. У том раздобљу постајемо сигурнији и у историјску веродостојност читајући географска и историјска дела савременика као што су Плиније, Марин из Тира, Птоlemeј, Помпоније Мела, Јордан, Касиодор, Амијан Марцелин и други.

Задржавајући се још увек на Дагонији чини нам се да наслућујемо чак и простор на којем се налазила та за нашу рану историју значајна област. Ако је легенда о Дунаву као Фисону посебно сачувана у југозападној Румунији и северозападној Бугарској, онда би се Дагонија највероватније могла налазити у приобалном делу

Дунава на којем се у наше време простире подунавски део североисточне Србије, углавном највећи део Хомоља. Вероватноћа да се давнашња Дагонија сачувала на том простору проистиче и из истраживања етнолога који на том простору запажају и бележе видљиве трагове културних обичаја који су се готово у изворном облику сачували и у Подунављу и на простору римске Овостране Дакије (*Dacia Ripensis*), односно у делу Аурелјанове Дакије (после седамдесетих година III века).¹¹

Уз све оно што је овде сасвим укратко речено у вези са пореклом и давним простором Срба чини нам се да вреди споменути још неке појединости и збивања која се спомињу у историографији, али се или не прихватају или се наводе уз очигледну неверицу да су задета постојале, мада је реч о истом простору на којем се у старим записима спомињу Дунав као Фисон, Дагон као ирастари идол и подунавска земља Дагонија, као вероватно дентар Дагоновог култа. Реч је о неким збивањима у северној Србији у IV и V веку н. е. и то, рекли бисмо, на просторима не много удаљеним од подунавске Дагоније, ако не и у самој Дагонији. Најиме, у једној америчкој енциклопедији из 1971. године забележено је да је негде између 366 и 414 године у Ремезијани (Бела Паланка) деловао као бискуп Никета или Ницета за кога се каже да је највећи део свога живота провео преобраћајући Србе у хришћанство ("... he spent most of his life converting the Serbs to Christianity), и коме неки научници приписују компоновање прослављене химне *Te Deum laudamus* (Тебе Бога хвалимо). У једној другој енциклопедији забележено је да је Никетина мисионарска делатност уз писане текстове допринела християнизацији српско-словенског подручја и усадила латвјску културу међу просне варваре у долини доњег Дунава ("... effected the christianisation of the Slavic regions, and cultivated a Latin culture among the simple barbarians in the lower Danube Valley"). Мало даље се истиче Ницетина заслуга за увођење и развој латинске свете музике међу "недавно преобраћеним примитивним Србима" ("... among the newly converted primitive Serbs...").

Овде је одмах упадљиво да се у IV-V веку спомиње српско-словенско подручје у долини доњег Дунава, што нас одмах подсећа на подунавску Дагонију. Када, пак, писац ове енциклопедијске вести каже да је Никетина мисионарска делатност захватила у првом реду

Србе, пада нам на ум да је овдечер о Србима чији су дреци само коју деценију пре, за време римског цара Константина Великог (307-337), пружали жесток отпор увођењу хришћанства вођени царем Лицинијем (Ликинијем), зетом дара Константина,

наводно Србином, погубљеним 324. године. Ако се питамо откуда међу тим Србима тако дуго и толико много присталица многобоштва сетићемо се одмах и Дунава као Фисона и Подунавља као Дагоније. По свој прилици да се ради о дубоко укорењеном обожавању асировавилонског идола Дагона, а можда и неких других источњачких божанстава. Кад говоримо о овом простору, тј. о простору некадашње Дагоније в околине, пада у очи да је Ницетин мисио-нарско средаште (бискупија) било смештено у Ремезијани, која је некако на средокраћу између Јужне и Велике Мораве и поречја Тимока, дакле простор који је преко Хомољских планина отворен према Подунављу где се некада налазила Овоострана Дакија, односно од 270-тих година Приобална Дакија (Dacia Ripensis), дакле тамо где закључујемо да је била Дагонија, вероватно најчаче упоритте идолопоклонства од увођења хришћанства и његовог признавања као државне реджије 313. године. И још нешто нас нагони да овако тумачимо ове догађаје. Кад састављач Карловачког родосјаова казује о Лицинијевом немилосрдном гоњењу и мучењу присталица хришћанства он, да подсетимо, спомиње и хришћанске мученике Јермила и Стратоника, за које каже да су се налазили "в Дагони(ји) близ Истра (Дунава)". Загрески родослов и за Ликинија каже да је био на Дунаву: "... и бившу јему на реце дунавскеј и мучи ту великије в мученицех .Термила и Стратоника и иних множаство, ихже имен в книгах живо-тних".¹² Пејатовићев родословац наводи чак и податак да је Ликиније мучио " Јермолаја и Стратоника при реце Истресе в Белграде". Кад смо већ код Ликинија за кога неколико намшх родослова казују да је био пореклом Србин да заикт^езованим скренемо пажњу на податак по којем се Ликиније, гоњен од Константинових легија, једном приликом обратно за помоћ Србима који су у то време боравили у Карпатима у изворном пределу румунске реке Алуте (Олте), тамо где се на неким картама забележени Serrі (Срби) и то у карпатским планинама које Амијан Марцелин (око 330-400) назива Monies Serrorum (проту-мачено као Српске планине), али су га Срби том приликом одбили.¹⁴ Дакле, као што су читаоци могли приметити, жеља писца ове књижице била је да и освртом на библијску легенду о "Четири рајоке реке" макар колико-толико до-принесе да се боље истражи првобитни европски простор на којем су се у своје време појавили и преци балканских Срба. Објашњење на тштање када је и поводом чега је Дунав назван Фисоном само је један покушај своје вреде да се скрене пажња на неке појединости које досадашњи истраживачи нису запажали или су, можда, сматрали да нису

вредне пажње. Ако је већ такс, тј. ако је Дунав стајао по с'грани, онда је Нил могао остати још мање занимљив за истраживање порекла Срба. И заиста, готово да ће се многи с правом захштати какве везе са Србима могу имати далеки Египћанж в још даљи Етиопљанж? Додуше и једну и другу земљу натапа иста река, Motem и судбоносни Нил. Али, као што знамо, и Нил је било као Геон или Гион у неко прадавно време сматран рајском реком. На први поглед је заиста чудно како је и кад је такав податак настао. Кома је пало на ум да измисли тако нетто, дапо-ред ЕуфратаиТиграурајскереке уброји Дунав и Нил?

МЦјутим, иКО шо ни Душш мекако нашли кшаш-ташш објншњеше зашто не бисмо покушали да сличи о обја-шњење нађемо и за Нил, па, можда, и за Инд и Ганг? .Тесте да је у тгатању огроман простор, али њихова географска удаљеност не мора се овде мерити географским мерама. Може бити да је, као и код Дунава, и у односу на Нил у прадавно време постојао неки однос према "Рају" који је у фнзичком погледу остао онакав какав је био и на почетку формирања земље, али се временем на том простору између "Раја" и Нила мењао живот, пре света живот људи и међусобни односи људских групацја. Па ако је при-хвратљиво или барем вредно пажње мишљење да је Дунав у прадавно време имао назив Фисон зато што су, вођени Јафетом, на његове обале стигли са другима и Срби долазећи са Кавказа и поречја Еуфрата и Тигра, зашто не бисмо прихватили податак о доласку Етиопљана и Египћана у долину Нила вођени, наводдо, Нојевим сином Хамом? Као што знамо, и Нил је по библијском сећању нмао назив Фисон, па би и у том случају објашњење морало бити исто или слично као и за Дунав: Нил је добио назвв Фисон зато што су и његови становншц дошли у Египат и Етиопију са простора који је био натапан, како се веровало, рајским рекама као извором живота и благостања, Кад смо говорили о подунавској Дагонији споменули смо да су њени становници из Месопотамије пренели и обожавање бога водених дубина - Дагона, и као и низ других култних обичаја одржаваних пре тога само у месопотамској постој-бшш и непосредној блишни. Кад сад спомињемо дошљаке у долину Нила занима нас да ли постоји каква појава која би нас иоле јасније уверила у неке прастаре везе између малоазијског или кавкаског простора и долине Нила. Као и у многим другим случајевима и овом приликом се обраћамо најпре "оцу историје" Херодоту. Али пре него што запитамо Херодота да скренемо пажњу на једну чињеницу која, видећемо,

може имати везе са питањем порекла Египћана, па, можда, и са објаша.ењем откуда Нилу назив Фисон. Реч је о прикавказској области Колхиди која се пружа луж реке Фазис (Рион), која се улива у Црно КШ]Эй код дй.нп.Щ11ьег грлда) 1оти. Готики да нема географске и ли ист« іріі ј(.ж.е карте на којој није означен положај К,,іі-.hiir (Н.-гш). Да НИЈе у питању једино уобичајени ј-чч.'1 јЈ.чфскп податак сазнајемо из једног поглавља Херо-дотсгас (V век Пре н. е.) историје у којој он мало ошпирније тtflsyје о односима Колхиђана и Епшћана. "Очевидно је, мм и мо, прича Херодот, да су Колхиђани пореклом из hпiіmі, и у то сам се лично уверио пре него што сам о томе од других чуо. Да бих био начисто с тим, распитао сам се о томе и код једних и код других, и Колхиђани се боље сећају Египћана, него Египћани Колхиђана. Кажу да су Египћани ематрали Колхиђане за потомке Сезострисових војника; ја итгак мнслим да је то мотуће, пошто Колхиђани жмају црну кожу и кудраву косу. То, додуше, још не представљу некн убедљив доказ, јер с тим особинама има људи и у другим крајевима света. Али је убедљивији доказ то што се на целом свету једино Колхиђани. Египћани и Етиопљани обрезају (око мушких полних органа). Феничани и Сирцв слажу се у томе да су то научили од Египћана, а Сирди с реке Пермодонта и Партеније и њихови суседи Макрони кажу да су тај обичај недавно примили од Колхиђана. То су, најме, једини народи који се обрезају, и они то врше исто као и Егилћани. Да ли су то сами Египћани примили од Етиопљана, или обратно, нисам у стању да установим; свакако је ово жрастари обичај. Као важан доказ за то да су ти народи примили тај обичај од Егштћана долазећи у додир с њима, видим нарочито у томе што Феничани који живе међу Хеленима не поступају као Егвпћани и своју децу не обрезају.

Најзад феу, додаје Херодот, споменути још нешто по чему су Колхиђани слични са Египћанима, а сличай им је и језик, као и цели начин живота. Колхидска ланена тканина зове се у Хелади сардонска, а ланена тканина која се довозила из Египта зове се египатска". 15

Ово Херодотово казивање о прастарој вези Колхиде и Египта, нарочито о сличности језика и начина живота било је предмет бројних проучавања, и у њима се настојало да се Подручје Колхиде на карти A New Map of Sarmatia Europaea, Pannonia and Dacia shewing their Principal Divisions, People, Towns, Rivers, Mountains etc. Dedicated to his Highness William Duke of Gloucester.

Као што видимо на карти је приказан приморски део Колхиде са неколико врло занимљивих података, па ћемо се уз ове податке

задржати пратећи нека запажања Ника Жупанића: "Као пгго смо читали код Длинџа (I век н. е.) Хениохв су заузели и унипггшш старославну луку и трговиште Dioskurias, - за које Мела (I век н. е.) каже да је била in Heniochorum fribus... и то тако темељито да је остала у рушевшгама н није се више подигла. Хениохв су показали сшшу експанзивну моћ у Колхида и Иберији и продрли су чак у Арменију, тако да су на крају нмали у власти и велики терек дамеђу горњег Чороха, горн.ег Еуфрата, Куре (Cyrgus) и Араса. Бей рано, најдоцније у VII или VI веку пре Христа, у Колхиду су, сем кавкаских аборигена запутала са севера и нека скитска (Geloni, Epargiti), а вероватно и финека племена (Melanhleni), која су говорила источним индоевроп-ским вдиомима, одаосно финским језиком. Тако сада видимо да Serge [Србе] П. Меле треба поставитв у Колхиду, негде у области реке Риона, ако заиста спадају у текст тога писца [П. Меле], као пгго мисли К. Кречмер".

што подробније истражи кажвог је порекла веза и однос између Египта и Колхиде, и на који се начин може објаснити настанак библијске легенде о постојању Нила као Фисона, односно као једне од "рајских река". Херо-д'отово казивање о сећању неких његових савременика "да су Ешнђани сматрали Колхиђане за потомке Сезострисо-иих војника" није нимало убедљиво. И сама Херодотова примедба "да он мисли да је то могуће указује на нешто што није сигурно. Затим, ако је реч о Сезострису Ш за кога се мисли да је владао од 1872 до 1842 пре Христа, онда је то већ доста поодмакла историја која не може имати никакве везе са немерљивом библијском прошлошћу. То што су египатски владари у више махова ратовали са државама у Малој Азији, па и у Месопотамији и Прикавказју никако не може да објасни појаву Нила као Фисона и "рајске реке". Нема јшого помоћи чак и ако Сезострисову владавину изједначимо, како некж хоће, са владавином Рамзеса II (1290-1224), па прихватимо, како неки тумане, да су египат-ски војншда стигли у Колхиду негде између 1301 и 1234. године, при чему ваља рећи да су године владања ептаат-ских фараона веома различите одређиване. Нама је, ипак, најважније да се ни у ком случају не одбацује веза између Колхиде и Египта. У тежњи да се што боље растумачи та веза у доказивање се уплиће и поход Аргонаута, колхидски краљ Ејетес, његова кћи Медеја, чаробница Кирка и др. Колико има чудних појединости у тражењу истине око односа Египта и Колхиде сведочи и ово мишљење о колхидском гробљу којим је, тобож, владала чаробница Кирке, а гробље је "првобитно било египатско, јер је

Колхида била египатска насеобина". Temple је управо убеђен да је " оно Кжркино гробље у Колхиди готово несумњиво египатско гробље из доба египатских колхиђана о којима говори Херодот, а којима је владао Хорусов соко, на грчком језику зван Кирке (Circe)"⁶ Тражећн још неку везу између Египта и Колхиде Temple се задржава и на Медејином траварском знаљу и ту спомиње један лек који се добија из биљке мразовца, а име је, каже, настало у Колхиди. Тим леком је, додаје, лечена костобоља јзко рапшрена болеет у Египту.¹⁷

Ма колико сва ова и друга казивања о могућим односима између Египта и Месопотамије, па и јужног црно-морског приморја, била привлачна, сви покушаји да се ти односи боље објасне и то уз ослонад на до сада проучене савремене изворе, за одговор на нека питања остају недо-бољни, па и за питање "рајских река". Ипак, ваља се подсетити да постоји мишљење да су Египћани за време Рамзеса II, кога Грци називају Сезострисом Великим, организовали походе чак до Црног мора, па и до Индије, у шта неки сумњају. Зна се, међутим, да су се на почетку Сезо-стрисове владе побуншш народи Сирије, Јерменије и Месопотамије, што би морао бити доказ да су египатски фараони претходно заиста били покорили те земље, па се то могло односити и на Колхиду, Ако су Египћани у тим својим походима допирали и до јужног Прикавказја то је сигурно било пре свега због природних богатстава и развијене производње, али и због раскрепила сувоземних путева који су повезивали приобалне делове Црног и Каспијског мора, Персијског залива и Средоземног мора. Аја све то, да поновимо, ма колико да је било значајно и да се дешава-ло у дубокој старости, не објашњава нам када су и на који начин поменуте реке као "рајске" добиле исте називе - Фисон. Корени мора да су још далеко дубљи од оне јаснијих историјских сећања. Ти корени по свој прилици потичу још из времена када се у нечјој свести неким поводом јавила слика неког идеалног стања, за чији се настанак није могло наћи Друго објашњење него да је настало само по Божјој вољи и замасли; људи то идеално стање нису могли створити. Људи су "рај" могли само да униште.

Призор из времена Акадске династије (око 2350 пре к. е.) Бог Еа у својој левој руци држи један суд из којег истичу два млаза воде који свакако симболично приказују Еу као творца и господара водених токова и дубина.

Било би свакако корисно проучити да ли име града Аеа и недаљег острва истог имена има везе са овим колхидским називима; реком Фазисом (Рионом), Приковим храмом, златном руном, Аргонаутама к другим појединостима везаним за оно подручје за које једни везују и Мелжне Саре (Seri - Срби) а друга доводе у везу чак и са египатском историјом. Немајући трезвено Друто решење за објашњење настанка "рајских" река враћамо се околностима у којима је могао Дунав да добије назив Фисон и да буде уврштен у "рајске

реке". Размишљајући како је могло доћи до тога пада нам на ум да је, као и код Дунава, и у случају Нила као "рајске реке" у гштању била нека велика сеоба. Ако смо у случају Дунава-Фисона као могуће решење прихватили сеобу народа наводно под Јафетом, зашто и у случају Нила-Фисона не бисмо могли прихватити да је једну групацију народа из "раја" повео Нојев син Хам. У ствари, ми ни у једном ни у другом случају не морамо да прихватамо баш легенду о Симу, Хаму и Јафету, јер је њу тешко бранити. Ако погледамо списак народа које је, наводно, сваки од њих повео у разним правцима, тешко се можемо помирити с тим да је све то могло бити остварено за живота сваког од њих. Слика коју нам легенда приказује исувише је идеална да би у целини могла бити прихваћена. Да је у некој недокучивој "прошлости" могло доћи до неког великог кретања народа сасвим је вероватно, али пошто су многи од тих народа већ постојали векова није се могло ни замислити да би ти народи могли постојати без неког поглавара, и кад је требало забележити та кретања у некој далекој прошлости сматрало се да је сасвим при-родно да је сваку од тих већих или мањих група морала водити нека личност која је по легенди потицала од најстаријих времена, и чији су преци били најближи рајском раздобљу. Онај ко је разврставао народе на три Нојева сина тешко да је имао податке рецимо, о народима који су припадали Хамовој групацији, и то од Етиопије, Арабијског полуострва и северне Африке све до Мауретаније. Изражавајући сумњу у имена поглавара и вођа остајемо неповерљиви и у односу на имена народа све три групације.

Чудно би звучало да не знамо ни праве узроке због којих су ти народи пошли у крајњу неизвесност, ни време када су се покренули, а да, наводно, тачно знамо који је народ коме од три Нојева сина црпао. Онда још нешто што је тешко схватљиво. Кад се мало пажљивије задржимо на броју и на именима покренутих народа постаје нам јасно да је тим народима после сеобе била прекривена цела Европа, велики део Азије и читав северна Африка, па се морамо питати, ако су сви ти народи били покренути са "рајског" подручја, како објаснити изглед тог простора док су ти народи на њему боравили пре разилажења на три стране света! Много шта, дакле, остаје нејасно. Нешто би, ипак, било јасније кад бисмо замислили да је овде реч о предцима и потомцима и да је једне од других делило немерљиво време, тј. -да су у време нама још увек несагледиво, из разлога нама још нејасног, делови тих народа кренули на нова подручја која им и лису морала бити сасвим непозната- Дакле, како год да покушамо да схватимо морамо избегавати "чуда". У историји због временске и просторне удаљености настају и постоје само нејасне и из одређених разлога тешко схватљиве појаве. "Чуда" ми сами производимо неспособки да сагледамо, пратимо и објашњавамо настанак и развој света у којем живимо.

Дакле, изражавајући сумњу у имена поглавара и вођа прихватамо то најстарије спомињање размештања народа које се десило, или дешавало у несагледиво време, као историјску појаву којој једино још нисмо у стању да одредимо узрок и право време. Спомињање Нила као "рајске" реке под именем Фисон некако нас приморава да прихватамо могућност да су становници давне Етиопије и долине Нила уопште, стигавши на нова подручја назвали Нил Фисоном из истих или сличних разлога из којих су и дошљаци у Подунавље назвали Дунав Фисоном сећајући се тако своје раније реке на којој су поникли или у чијој су б-тштини живели вековима верујући у њене богове и чувајући обичаје преко којих су одржавали везу са својим идо-ллама. Размишљајући овако да не заборавимо на чињеницу да нису сви

народи којв је, наводно, повео Јафет, или било који од Нојевих синова, све реке на које су стизаји назн-вали Фисои. Та чишеица нас учвршћује у уверењу да је само она групација Дунав назвала Фисоном која је у Поду-навље пошла било из поречја Еуфрата яли са обала Тигра. Слично је, верујемо, могло бити к са Нилом, И ту објаш-њење налазимо само у томе да су из Месопотамије на Нил стигли народи чигји су преци такође поникли у Месойо-тамији, на поречјима Еуфрата и Тигра. Легенда о веома

старим везама Египћана са Колхиђанма макар донекле иам мотврђује ту претиоставку.

Но будући да смо ипак још увек у домену претпо-ставки, више или мање прогатљивих, можда не треба сасвим закемарвати ни ону Temple-ову опаску о Догонима: "Читатељи се можда питају је ли жме племена Догона некако повезано с именима "Догон" и "Одакон"..18 То је пука спекулација, атш мислим да није навјеројатна". Бавећи се митским раздобљем у којем се бројне појаве у васжони и на земљи, притшсују персонифшщраним идолима и божан-ствима чија се имена јављају у разним облшщма, Temple је у више махова споменуо и водоземно биће под именом Oamies, које наводи и вавилонски свештеник и историчар Бероз који је користжо бројна старија и новија предања. По једном таквом предању Oamies се претворио у филистејског бога Дагона познатог и из Библије. На другом месту, из Берозових одломака сачуваних код Аполодора (I век ггре н. е.) стоји да се из Еритрејског мора појавио јоип један лик попут првог, имао је исти замршени облик између рибе и човека в звао се Одакон. Прилично је очито, примећује Temple, да је то искривљен облик Дагона. Дабоме, додаје Темпле, ако "Дагон" нијежскривљен облик "Одакона".19

Све ово овде спомшњемо имајући у виду неко заиста недокучиво време, чак и за вавилонца Бероза (III век пре Христа) који је Oaimesa приказао као учитеља "који је чове-ка поучио у свему, а у митологњи је био и створитељ човека..." Спомен Бритрејског мора из којег се, тобож, иојавдда Одакон, чије је име слмчмо нмену Дагона, асирова-вилонског божанства, мекако нас жодсећа ма везу месопо-тамског простора я жодрз^да Нила, којм је у гим још медо-кучии!1м збиванњима добио име Фисон. Да је^у питању неко јошнеобјашњиво кретањеизподручја "Раја" према Египту и Северној Африци уошнте као да указује и постојање племена Догона у горњем Нигру. Тешрљ је чак саставио И карту на којој је приказан правац сеобе Догона из Лжбије у Судан- и при том је споменуо једну француску детаљну карту на којој је убележено, каже, село Kogieuze. Уз све ове још увек велжке неизвесности ваља знати да при ушћу реке Сенегал и Атлантски океан постоји место Дагона, док у

док у Судану наилазимо на место Dagoa, дакле оба назжва са основой dag која се у објашњењу значења имена Дагон т>;мачи и као риба и као зрно (жито).

На крају овог излета у Крајњу неизвесност да додамо да се нешто јужније од ,Тафе на обали Средозе^шог мора налази и место Beth Dagoa, и да је то смер којим се морала кретати она групација која је преко Северне Африке ишла даље према западу. На том јяту Либија је могла постати једна од нових пребивалишта из којих Temple на својој карти одводи Догоне у Горњи Нигер и Судан, при чему не треба да губимо из вида да неки научняпи преттостављају да између Нила и Судана није увек была пустиња.

RASPROSTRANJENOST LIBIJSK PLEMENA PREMA KERODOTI

Распрострањеност Либиских племена према Херодоту (Temple).

Наравно, то што нам се чини да су сва досадапња објашњења о постојању Дунава и Нила као "рајских" река прихватљива само је наше уверење да су та објашњења, за сада, у приличној мери логична. Ако овде подсетимо да су као "рајске" реке сматрани још и Инд и Ганг не сматрамо да проблем тиме постаје још нејаснији. Објашњења би морала бити слична као и у случају Дунава, Нила, Еуфрата и Тигра. Уосталом, уз оваква наша објашњења неким, можда, тешко прихватљива, да подсетимо шта у својој књизи предлажу Thomas V. Gamgrelidze и Vjačeslav V. Jvanov. Под насловом "Indo-European and the Indo-Europeans" писци истичу да су дошли до неких аргумената по којима за изна-лажене праотаџбине Индоевропљана (Uhraeknat) треба жћи на простор јужно од Кавказа. Предлог је необично привлачан и умногоме се поклапа са простором на којем налазимо ж трагове Протосрба, несумњивих припадника индоевроп-ске групације. Али предлог наведених писаца привлачан је и за питање "Рајских" река, које није само историјско или историјско-географско већ и лингвистичко. У сваком случају, ступајући на простор јужно од Кавказа налазимо и на подручје Фазиса и простор Колхиде, а затим се сусрећемо и са подручјем горњих токова Еуфрата и Тигра и самим тим се укључујемо у легенду о "Рајским" рекама. Већ тиме што та легенда постоји она постаје незаобилазна у било којим покушајима да се проникне у значај тога простора за појаву човека и почетак његове историје.

То што се легенде поједних народа нерадо узимају у разматрање и кад су у питању објашњења такве природе као што су појаве истих назива на просторима хшваде кшгометара удаљеним једни од других није увек оправдано. Шта ВНие, реку бисмо, да уопште није оправдано. Из искуства знамо да је у таквим случајевима увек реч о кретањима или о пресељавањима мањих или већих група са једног простора на други. Ми најчешће не знамо зашто се понекад читави народи пресељавају с краја на крај, али нам је сасвим

разумљиво што на тим новим просторима настају називи река и планина, или неких других географских облика, који су или сасвим идентични са казивима у старом крају или су дугим временем одвојени донекле изменили облик, што је сасвим објашњиво. Зна се да народи или мање или веће групе врло дуго у себи одржавају одређена религиозна осећања или култне обичаје које су вековима поштовали и врло их дуго чувају ж у новој средини. То нам је увек драгоцен трат кад се титамо кад је шта настало, где и како.

У овом нашем случају, кад су у питању разлике хроно-лошки немерљиве и просторно јако удаљене и кад истовремена имена "Рајских" река налазимо на три континента (Азија, Европа и Африка), за сада не налазимо друго решење осим уверења да је реч о неким принудним кретањима више групација народа и то по свој прилици услед неке необичне природне појаве, што не искључује и могућност да су вековима постојећ оддоси могли бити поремећени и из других разлога које можемо само да наслућујемо. Можда су у питању и нека знамења која су тумачена као воља или наређење богова којима је пршши-вана сва моћ. Али има још неких појединости које нас интересују. Најиме, ако је веровати Ротгисеровој карта упадљиво је да је највише народа пошво, наводно, са Јафе-том, па је тако цела Европа покривена углавном истим оним народима које на том континенту налазимо кад је његова историја већ далеко била одмакла. То свакако изазива сумњу. Збуњује нас и то што међу именима тих народа нема Венета које спомиње још Херодот (V век пре н. е.) и што нису забележени ни Словени ни Анти, а ни Срби, о којима Јордан и друга

хроничари говоре као о једној од најстаријих групација у Европи. Нжсмо сжгурни да ли можемо да помислимо да вх хроничар или картограф зами-шља под Илирима, Трачанима, Сарматима и Скитжма, па и под Келтима, јер је неоспорно да се међу свжм поменутих народима осећа језичка сродност. Састављачу ове карте из XVII века могле би се ставити и многе Друге примедбе, јер су неоспорне, али бисмо рашрављање о н.има морали залочети не само од познавања жсторијеке географије у XVII веку, већ и много векова пре.

Orbis vetus cum origine raagnarum in eo gentium a filiis et nepotibus Noe. Cristian RothgieRer Husum sculpsit Anno 1651. Карту је с дубоким пошто-вањем Caspar Danckwerth ттосветио докторима теологмје Stephanu KJotz-у и Johannu Remboth-у. народа које су наводно, Нојеви синови Сем, Хам и Јафет и (њихови) потомци повели на три стране света. Занимљиво је да су на картв наведена са стране и пмена цекнх народа које су Нојеви синови водили. Упадљиво је да међу народима обележешм бшго на карти шш на списку народа нема имена Венета (Венета, Хенета и ел.), Словена, Срба и др., али се било на карти или на списку народа налазе имена Илира, Трачана, Сармата, Скита, Кимера, Алана в др. уз које некв истраживачн траже и налазе и претке Срба и Словена. Упадљив је географски положај Аскеназа. Они се у 1. кн>взи Мојсијевој спомињу као азнјски народ негде на подручју Јерменије, док се зна да су у јеврејским изворима XI века н. е. тако називани Јевреји у средњој, северној и источној Немачкој. С обзвром да је Рогтисер карту резао 1651. очигледно да је географскоз положај Ашкеназа одговарао знању тога времена. Упадљиво је итак као да је картограф водио рачуна и о пореклу Ашкеназа, јер је њазив тако убележио да се задаје "s" налази и на принрноморском делу Мале Азије, негде на простору Пафлагонвје, која је врло занпмљива за дстраживање порекла малоазијских народа. Нипгга ман>е заним.љив није ни географски положај народа "Cimmerij", а ни "Cumeri" у Великој Бржтанији и Ирској где налазимо на старим картама, Птоломејскнм, читав низ славофоних и србофоних назива. Уосталом. и британски научнилд муку муче тражећи порекло својих предака. На овој картн ваља посебно прагити географске положаје Скита и Сармата од којих су овде сарматски Алани још увек на шложају на којем класични писпд бележе положај Срба. Анахрон је у XVII веку и географски положај области Хевшге, која се спомжње у вези са. "Рајским рекама" и свакако значи исто што и Вавилонска земља. Најзад, састављач ове занимљиве карте определио се в за положај Т1ш1е на Исланду. На крају ломало зачуђује на крајњем североистоку Азије назив "Thogarma, Tochari, Totari, Tataii, Graecis Scythae", пгго очигледно указује да се у XVII веку о Тохарима и тохарском језику знало веома мало. Постоји мшпљење да су Тохари скитски народ и да су око Христовога рођења живе.тш између река Оксуса и Јаксарта. Још само да укажемо да су Seres, који се на неким местима сдомињу као произвођачи свиле на овој карти означени као "Seres mine Chinae pars", па нас интересује где су бюш и коме су припадалипре "mine" (сада)?

Кад овде спомњемо Ашкеназе можда ће бити корисно да се сетимо я Абрахама Френцелијуса и његовог огромног дела "De originibus linguae Sorabice libri IV" (Bautzen 1693-1696) у којем он поводом порекла српског језика на једном месту за неке речи каже "ebraea sunt" (да су јеврејског порекла).

Из књиге Жвојина Алвдрејнћа "Шакасте гривне".

Проверавајући тако како се долазило до сазнања о свету, о његовом настанку и развоју *чтт* нам се да смо се овим освртом на "Рајске реке" доста приближали том почетку тешко разгрћујућ пут кроз небројене легенде, још увек неспособни да у многим случајевима разликујемо истину од казивања обавијених митском копреном. . Тот увек не знамо одакле да кренемо да бисмо што пре изашли на пут којим је дубока прошлост корачаја у далеку будућлост заставши на обапама "Рајских река" у чијим је водама човек, може бити, први пут видео себе неодлучног куда даље да продужи.

ПОГОВОР

Кад је 1936. године Павле Поповић саопштио своје предавање о "Четири рајске реке" и кад је исте године В. Петковић указао на фреске у Дечанима које представљају Постзње и на њима насликано "рајско дрво и четири реке које из њега истячу", могло се очекивати да ће наслов изазвати свестраније интересовање научника вшде струка, јер се могло осетити да је садржај неуобичајен и да излази из оквира чисто религијске тематике. Интересовање се утоли-ко пре могло очекивати, јер је Павле Поцовић заиста крај-н>е савесно сакупио изворе и литературу у тиме омогућио да се лакше проучи и сагледа колико садржај ове теме може имати везе и са историјом српског народа.

Међутим, ма колико да је Павле Поповић настојао да сакупи и прикаже изворну грађу о "рајским рекама" и у том смнслу дао заиста драгоцен прилог без којег се не би вредело упуштати у даље разматрање и објашњење овог неуобичајеног наслова, утисак је да су неке појединости остале незнажене, па су тако изостала и свестранија раз-матрања и закључивања. Реклги бисмо да је посебно изо-стао покушај да се проблем "Рајских река" сагледа са становишта тога појма као неке врете историјског извора, Додуше, мора се признати да је "Живот деспота Стефана" у

којем је Константин Филозоф као писац поменуо Дунав који "исходи из раја" и да је тако [постао] "једна од четири река рајских" утицао на Павла Поповића да се у својој расправи готово искључиво позабави објашњењем откуда Константину Филозофу идеја да у уводним главама "Живо= та деспота Стефана" жетакне баш тај податак. Ваљда у недоумици, Павле Поповић још на почетку своје расяраве поставља пнтаае "Како је наш писац -"философ"- могао имати овако наивне идеје? Како то да Дунав, по његову мишљењу, излази баш из раја (Константин претпоставља рај на земљи, не на небу) само да би прошао овамо поред нашег Веограда? Како то да четири поменуте реке [Дунав, Нил, Тигар и Еуфрат] имају један

заједнички извор кад су удаљенеједна од друге огромњем растојањем па теку кроз 33 књиге Жввојиаа Андрајаћа "Шакасте гривне".

три разна континента, Европу, Африку и Азију?" Постављајући, дакле, оваква питања на почетку своје расправе, стичемо утисак да је такав прилаз утицао да се Павле Поповић пре свега определив да оправда Константина Филозофа убеђен "да Константин није сам измислио ову фантастичну географију него су је други пре него одавна били рекли", а могао га је оправдати само трагајући савесно за изворима и литературом која је могла утицати да Константин онако схвати спомињање "Рајских река" у изворима и литератури. Тако се Павле Поповић, руковођен том жељом, дао у потрагу за изворима о "Рајским рекама" и у томе је успео да знатно обогати наше сазнање о једном необичајеном проблему из наше средњовековне књижевности и историје, али је, рекли бисмо, забављен пореклом, анализама и оцењивањем вредности појединих текстова изгубио из вида да се проблему Дунава као "рајске реке" и "рајским рекама" уопште може прићи и на други начин. Међутим, ако смо у праву са оваквом опаском морамо одмах додати да је у оно време Павлу Поповићу као књижевном историчару и изврсно познаваоцу наше средњовековне књижевности једва и могло пасти на ум да изворе за објашњење порекла српског народа тражи и изван уобичајеног схватања свога времена Па и у тој традиционалној оријентацији Павле Поповић је, можда и нехотице, изврсно обрадивши постојећи и приступачни материјал о "Рајским рекама" у нашој литератури, наговестио могућност и потребу да се о тој занимљивој и значајној теми даљерасправља.

Тако је из свега што је Павле Поповић постигао настао идеја овомпокушају да се о "Рајским рекама" расправља и на начин који

је у овој књижици приказан. Писал, је свестан сложености проблема у целости, али је оценио да се ж поред свих тешкоћа не треба задржати на оном што се зна или што се мисли да се зна. И као што је Павле Поповић у своје време својим прилогом подстакао аутора ове књижице да каже шта мисли да треба рећи, тако и овај свој прилог писан, оцењује једино као подстицај за даља истраживања свега што може да буде у вези са Дунавом као "Рајском реком", али и са другим рекама које су у неко прадавно време имале заједничко име Фисон. Искључено је да су у питању случајности.

Али до сада сшде изнетим предлозима за решење сложеног питања настанка назива "Рајских река", што се тиче Нила, могао бисмо покушати да се вероватном решењу приближимо преко Алародијеваца. Да се најпре присетимо шта о њима казује незаобилазни Нжко Жупанић: "Пре свега мора се истакнути да кавкаски староседеоци нису сродници Индоевропљана, ни Монгола, ни Семита, већ спадају у породицу Алародијеваца, чији су чланоци, осим сггоменутих Кавказаца још и: стари Египћани, Либијци, Берберци, Иберци, Баски, Лигурици, Рети, Етрушћани, Пелаззи, Хетити, Митанци, Каспијци, Еламци, Сумерци и многа друга староевропска племена пре поплаве Арнајеваца (Индоевропљана). К. Оштир убраја овамо и Илире". Као што видимо, у тој групацији за случај Нила као Фисона и једне од "Рајских река" посебно су од Алародијеваца занимљиви стари Египћани, Либијци и Берберци. Према томе, ако прихватамо постојање Хамове групе која је населила углавном афрички континент, онда бисмо имали какву-такву идеју да су са том групом у саставу били и преци Египћана и Етиопљана који су застали највероватније најпре у Доњем Египту давши Нилу уз назив Фисон и обележје "Рајскереке".

Уз овакву идеју можда би ишла у прилог њ легенда о Оанеу, односно о његовој, наводно, појави у Еритрејском мору (Црвеном), као и постојање племена Догона у горњем Нигру. Како постоји веровање, они су у горњи Нигер и Сенегал дошли из Либије, дакле једне од земаља Аларо-дијеваца. Кад погледамо Ротгисерову карту из XVII века-запажамо да је Lybia Interior забележена баш некако на просторима горњег Нигра и горњег Сенегала. Кад посматрамо старије карте Африке пада у очи неуобичајени однос између појединих области. Посебно неуобичајени утисак остављају карте које се односе, наводно, на Хомерово доба или на карту која приказује Ератостенову слику света (око 250 пре н. е.). На тим картама географски однос измену

Месопоталшје, Египта (Нила), Етиопије и Либије стварао је утисак готово непосредне близине и ако је такав утисак постојао и у схватањима савременика лако су могле настајати легенде о непосредном утицају појединих култова, односно перовања у постојање речних идола истих имена или само донекле измењених. За сада нам изгледа сасвим прихватљива помисао да појава Догона на простору Нигра и Сенегала потиче од оних Алародијеваца који су из Прикавказја и Месопотамије пошли преко доњег Египта и здржали се у Либији, а одатле отишли на Нигер и на Сенегал. Можда су уз име племена Догона вредни пажње и назви Дагана у доњем току реке Сенегал и Дагара у Судану, уз исушено корито једне реке, при чему се треба заборавити да је Датой првенствено бог водених дубина. На крају, као што смо у случају Дунава покушали да објаснимо како је уз назив Фисон у легенди означен и као једна од "Рајских река", тако исто и уз Нил као "Рајску реку" објашњење покушавамо да нађемо у неком прадавном разилажењу народа са простора на којем су по библијском веровању настали и извесно време постојали неки "рајски" услови за живот.

НАПОМЕНЕ

1. Расправа је приказана на скупу Академије философских наука 3. јуна 1936. године.
2. Примедба Павла Поповића о поступку Константина Филозофа приликом коришћења грчког текста у којем се спомњу реке Тигар и Еуфрат чини нам се да је од великог значаја. Кад Павле Поповић каже да је Константин готово у потпуности превео грчки текст, али да је настала разлика у томе што наш писал. (Константин) помшје земљу чешку, угарску, бугарску и влашку; тога у грчког писца нема, што је природно; то је додатак нашег писца "онда је овде јасно да је реч о Несторовом летопису из XI. века у којем стоји да је међу 72 народа био и народ словенски од племена Јафетова Иљурци, који су Словеки .(еже су Словене). После много времена, изоставља летописац, застали су Словени на Дунаву, где је сада угарска земља и бугарска, Од тих Словена, прича даље летописац, разиђоше се по земљи и добише имена већ. према томе где су се који зауставили; они који су дошли на реку Мораву прозваше се Морави (Моравци), а другу се назваше Чеси; а (и) ово су ти Словени: Хрватв Бели и Серебъ (Срби) и Хорутандв. Кад су нашпли

Власи на дунавске Словене, ту се наставили и покорили их, Сло-вени су отишли и зауставили се на Висли и прозвали се Љахи (Пољадн).

Овде Павле Поповић с правом примећује да у грчком тексту нема земље чешке, угарске, бугарске а влашке и да је то додаток нашег писца. Ако оригинални грчки текст заиста није имао горње податке, онда је то веома важно, јер ми ионако имамо права да сумњамо у неке наводе Несторовог летописа, особито кад летописац спомиње земљу чешку, угарску, бугарску и влашку, али и Словене и Беле Хрвате. Ево због чега. Ако прихватамо Јафета, или било кога другог, као вођу једне огромне групације народа са месопотамског или вавилонског простора, или уопште са Блиског истока, онда се у тој групацији нису никако могли налазити ни Словени ни Бели Хрвати, већ од будућих Словена само Сребњ (Срби). Зва се да нщедан класични писац на простору између Кавказа, Каспијског мора, Црног мора и Еуфрата и Тигра као староседеоце не спомиње Словене, нити који било народ који се у летопису спомгаће уз Чешку, Угарску, Бугарску и Влашку. Кад је у ХП веку састављен тзв. Несторов летопис или Повеет временах лет до тога времена прошле су мнрге хиљаде година од наводног поласка оне групације коју је, како се узима, довео у Европу Јафет и зауставио се на обалама Ду-нава. До ХII века на просторима Чешке, Угарске, Бугарске и Влашке (Дакије) већ су постојале посебне државе и недовољно упућеном летописцу могло се чинити да су сви ти народи на тим просторима могли постојати од ламти-века. Његова неупућеност у далеку прошлост тих народа као да је сасвим јасна. Он није био у стању да објасни сусрет И однос Словена и Влаха на простору старе Дакије. Нема у изворима ни Еакве потврде да су од, наводног, доласка Влаха једни Словени отишли на поречје Висле.

Али, као што смо залазили Несторов летопис има и неколико посебно привлачних података који заслужују особиту пажњу. То је ире свега спомеи Илирика и Илира и шихово везивање за Јафетово име, што само по себи указује да је жостојало веровање у далеку старост Илира. Летописцу су Илири очигледно истог порекла као и Словени, односно као преци Словена који су по уверењу летописца "жервомачшњн сидели в Илирии". Своје убеђење у дубоку старост Илира летописац потврђује указујући на

податак по којем је, како каже, у Илирику као учитељ био апостол Андронжк, а долазио је и апостол Павле да поучава народ. И ту сад летописац наводи још један не~ обично привлачан податак који глася: "ту бо беше Словене первое", што не би требало да буде ништа друго него да су се Словени, односно њпхови преји, по доласку на Балкан-ско полуострво населили најпре у Илирику, при чему треба имати у виду да је у разно време подручје Илирика било различитог обима, па је у царско време обухватао и Панонију. Овде морамо имати у виду, ако је реч о првом веку наше ере, да летописац греш што већ у то време спомиње име Словени. То име се, колжко до сада знамо, нигде не јавља тако рано, већ га можемо спомшњати тек негде од средине IV века наше ере и то на руском простору, и то по свему судећи после првог судара те "словенске" групације са германским Готима која је нашла нешто раније из Скандпнави] е.

Ако бисмо смели да "Словене првое" у Илирикуму заменимо са, на пример "сербскоје првое" било би нам много јаснија и прихватљивија и Будиминова теорија о "Античкој Србији" на Балканском полуострву или бисмо јаче поверовати Полибију (око 201 до око 120 пре Христа) и Ливију (59 пре Христа до 17 после Христа) кад на Балканском полуострву спомњу град Бжлазора (данас Белес) или кад на истом простору код старијих хроничара наилазимо на називе Тристол, Охра, Затора, Лиса и Срб. Да додамо још да бисмо мало пажљивије проучили и речи, једног безименог писца из 1821. године који у својој "Историји Босне и Србије" одмах на почетку наводи своје овакво убеђење: "Die Volker, welche heul zo Tage' die Konigreiche Bosnieii mid Serbien bewohnen, stammen von eiiier der altesten imd weitverbreitesten Nationeu, nahmlieh der altem niyrischen ab". (Historisch-Topographische Beschreibung voh Bosnian imd Serbien mit besondrer Hinsicht auf die ueuestei Zeiten mit einer Kaste. Wien 1821".

Рестаурација једне куле-храма у Месопотамији према постојећим подацима.

"Народа који данас живе у краљевини Босња и Србији воде порекло од једног од најстаријих и најраспрострањенијих народа, најме од Илираца". (Историјско-топографски опис Босне в Србије са особитим освртом на најновија времена, са једном картицом, Беч 1821).

Ових дана и др Јован Деретић у својој књизи "Западна Србија" (Чикаго 1995) заступа мишљење да је на Балканском полуострву постојала Србија још од трећег века пре Христа и притом подсећа

да је још Херодот (V век пре Христа) био убеђен "да су Венета и Илири један мста народ". Део степеница храма посвећеног богу Еа у граду Ериду у доњем Сумеру недалеко од утља Еуфрата.

Занимљиву и свакако драгоцену вест о насељавату Балканског полуострва забележио је и Енеј Силвије (Папа Пије II, умро 1464): "Кад су, он каже Словени-, напустили Сеиар (Seaar) и отишли из Азије у Европу, заузели су она подручја која сада (у XV веку) настањују Бугари, Срби [Servi], Далматишци (Dalamatiae), Хрвата (Croaci) и Босанци (Bosnenses)". Упадљиво је да се овај податак јако много поклапа са вешћу о доласку Јафетове групе на Дунав.

Поводом појаве Венета [Венета, Словена, Срба] на Јадранском мору, што ће рећи и на Балканском полуострву слично говори и Latomus (1610). Он каже да су Венети или Венецијани дошли бродом из Пафлагоније под вођством

свога кнеза Антенора", после чега под утицајем Орте-лијусове карте и неких писца, Латомус је забележио "да су се настанили и у умутрашности земље, све донде где је сад доласком Винда и Словена из Сарматије настала земља Славонија (Sclavonija)" и ту, позивајући се оиет на Ортелијуса и Кранца додаје "да се словенски (Schlavonische) и вендски језик [српски] убрајају у латинско-илирски (Latomi M. Bernhardi wismarieasis megaropolitaiii genealobroiiicou Megapo-Utanum otrrais aevi, Historiam regni, Dynastiae ducatus et principatus Mecklenburgici coatinens (Ao. 1610). Мои. ined. Reg. Germ. I, IV, Lipsiae 1745.

3. Византијски извори за Историју народа Југославије, том I, Београд 1955, 4 (даље: Извори).

4. Стари српски родослови и летописи, средио их Љуб. Стојановић, Сремски Карловци 1927, стр. 62 (даље: Љ. Стојановић).

5. Исто, с. 40.

6. Исто, с. 2.

7. Исто, с. 10.

8. P. J. Schafarik, Slawische Alteithumer, XI Abschnitt, Leipzig, 6S4, 685.

Повесть временных лет, часть вторая, Москва-Ленинград 1950, с. 209 ж даље.

9. Љ. Стојановић, с. 126.

Кад читано поједине белешке наших старих рукописа записаних по свој прилици према неком усменом сећању или по старим записима не можемо се отети утиску да је у нашој средњој још од памтивека постојало убеђење да је српски народ веома старог порекла. Стјече

се утисак да се одувек сматрало да корене српског народа треба тражити и пратити још од времена кад се спомиње почетак живота на земљи, кад је био потоп и кад су царевали "бивши цареви". Летописцу је изгледало природно да се пита шта је у то време било са "српском земљом", па зато неки стари хроничар, спреман на одговор, и каже "чуј и схвати темељ Србљем" и одмах подсећа да тај темељ треба тражити још у оно време кад су народи постојали пре него што су се разишли са неког првобитног простора на којем је био подигнут неки високи стуб или кула и храм, и он зна да су "отоле" (одатле) или још од тог времена постојали Срби. Он кије био у стању да каже којико је времена од тада прошло, али с-иу је било јасно да је "отоле" прошло много времена ("мимошдшу много лет"). Тиме вам је у отвари доста рекао да је од тада до дара Августа и Христовог рођења прошло много година. Он не сумња да се тих "много лет" односи на постојање дугог битисања српског народа. На такав легендарни временски оквир подсећа нас и састављач Карловачког родослова кад каже да су Срби настали од неког Сера, од личности, којој, по нашем убеђењу, сагледавамо простор на којем је настао и живео, алж не знамо време када се појавво.

Застајемо код обитх података да бжсмо ко зна по који пут изразшш своје чуђење у несхватање значаја ових и оваквих података и њихово омаловажавање и пре него што су иоле озбжљније истражени да би се проверило да ли су корени Срба подједнако дубоки као и других народа који припадају прастарој породици индоевропских народа. Јер, но којој логици и по којем правилу неки народи имају "привилегју" да се сматрају светским народима, а Срби да су "скоројевићи", а они су један од ретких народа, ако не и јединя, који у својим старим рукописима трате владаре и догађаје од најстарјих познатих времена, Запхто би то чинили ако знају да са тим лицима и догађајима никакве везе немају и кроз историју нвсу имали? Рекли бисмо да је нашим старим, моле учевјјнм појединцима, било пржродно да своју историју прате у оквиру догађаја који су се дешавали на просторима на којимз су поникли или сти-дајем околности дуже или краће живели. Кроз бројна и разлжчхта сећања народ на неки начин чува и поштује везу са својим прецима. Па и кад стари рукопис под годижом 852 бележи "написаше се наша словеса (вук. - словеса, *србска сеч*) -словенскаја писмена Хил. К. Ф.-", не треба заборавити да су та "Словеса србска" већ вековима пролазила свој развојни пут ж била у употреби док вису средњом

К века била сложена у тшмо које је одговарало ондашњем нивоу развоја културе српског и словенског света.

10. Исто, с. 126.

11. Као што знамо, Павле Поповић је с правом скренуо тужњу на "Четири рајске реке" и споменувши као једну од њих и Дунав пружио нам је прилику да се макар колико-толико позабавимо и неким другим појединостима везаним за неко прастаро време у којем смо покушали да уз објашњење о Дунаву као о "рајској реци" сагледамо и неку везу са прадавним прецима Срба, Колико смо у томе успели не може се на пречац проценити. У том смислу учинило нам се да је указивање на Дагона и област Дагонију привлачна основа за размшљање о још неким траговима који бж нам могли макар указати да је на простор око Дунава у неко прастаро време са месопотамског простора доспео заједно са једним делом Протосрба и низ блискоисточних култова чији би се траг морао у нечему одржати и до наших дана. Зато смо покушали да пре свега у Подунављу запазимо на терену или на старијим картама неки траг у називима река, планина или појединих крајева којж би нас - подсетили на имена и појмове уз времена кад је Дунав ушао у легенду као "рајска река". Разумљиво је што су нас у том смислу највише привлачила имена која нас подсећају на Дагона и Дагонију, али. и на имена других божанстава који се у митологији изједначају са Дагономили су по функцији блжски. Полазећи од простора на којем је, како верујемо, настала Дагонија и у којој је као главни идол поштован Дагон чини нам се да је вредно пажње име Доган забележено у Браничевском тефтеру из 1467. године (Тимар Догана и Мехмедија, сшш Догановог. Момчило Стојаковић, Бранжчевски тефтер. Поименжчни полис покрајне Браничево из 1467. године, Историјски институт, Београд 1987, с. 124). Овде додајемо да се село Калшпте у Догановом тимару налазж на простору некадашње римске Приобалне Дакије (Дасија Rippen-sis), што можемо да доведемо у везу са каснијом борбом између дара Константина Великог и његовог зета и савла-дара Лжшнија (у нас Ликшшје) у првој половини IV. века, као и са Нидетином (Никетином) мисијом у борби против многобоштва у првом реду баш на том тлу у IV и у V веку.

Овде ће неко можда да примети да је Доган као власник тимара био ло свој пржлиди Турчжн, али је могао да буде и потурчењак. Уосталом, ако се Доган може довести у везу са именом Дагон, не мора ни да буде важно које је народности носилац тог имена. Али да овде додамо да један крај код Пазардика има назив Доганово, а нешто североза-падније наипазжмо ж на село Доганли. Затим код Кривеља, на секдјји Злот најлазимо на једно узвишење у изворном Пределу Борске реке које се зове Кулм лу Дукан. Можда вреди споменута и једно место у Банату које је на картама различите забележено: Догначка на Догначкој реци. Дјог-пећа, Dognacska и ел. На секцији Лугош из 1894. налазимо Basdugaii као назив једног краја.

Међутим, будући да још нисмо ни свестрано ни довол,-но упорно жстражили појаве и утицаје блискоисточзшх бо-Жанстава на нашем тлу, да не заборавимо да подсетимо читаоде на име бога Бала за кога Живојин Андрејић на једном месту каже "Бог Бал има исходшпте у божанству воде а да има реминжсценције на балканским просторима Можемо се уверитж на следећим примерима", и ту сад Андрејић наводи читав низ имена у чијим коренима он види или наслућује име бога Бала, за кога каже да је временем потжсно свога ода Дагона.

Указујућ још да "Саставнж део тријаде бога оца Дагона и његовог сина Бала представља кћи Астарта или Иштар", за коју Андре-јжћ каже да је ова богиња присутна и на Балкану у имену "Дунава-Истар". Биће да је Андрејић у праву и кад обо каже и кад додаје још и оно: "Појавом Дагона, Бала и Астарте могу се пратити од Индије, преко Месопотамије и Ирана, Кавказа и јонског света, словенско-скандинавског простора, па до области Келта и Друида на крајњем запад} Европе и Ибержје и Египћаиа у старијм фазама на северу Африке", Можда као потврду оваквог убеђења у распрострање-ност култа бога Бала ваља имати у виду и ових неколжко примера географских назжвз којз у себи садрже корен Бал. На ввше секцјја Вршад различитог издања јужније од Дог-Начке налазммо Vrf Таorenilor (661), а одмах у жстсј ракни на једној страни, на карти безжмене речице, западно посто-ји назив Балоњ (651), а источнжје назив Балан (716).

Овде морамо споменути колико нас географски поло-жај Балоња и Балана додсећају на Пајскеров шаблон "лево" и "десно" у тумачењу култних места са називима Veliboh и Ćemiboh, али и у другим случајевима. Упадљиво је да је и код Балоња и Балана реч о узвшењима. Немамо објашњење за Таurenilor (661), дакле опет

узвжшење. У Банату нажлазимо и на назив BaUina Greda на Тамишу код Сефкерина. Назива са основой Бал има и на секцији Неготин 1:75000, и то са леве стране Сиколске реке: Балаковац локалжтет и поток Балаковач, док недалеко од ушћа Тимока са десне стране постоји село Балево, а при јужном делу Неготинског Блата налазимо Балејско брдо, значи опет вис.

Иначе, да је Живојжн Андрејић по свој прилици у праву кад скреће пажњу на порекло и распрострањеност култа бога Бала потврђује ја то што и неки други истражжвачи "Дагона доводе у везу са богом Балом (Баал), највиншм божанством Сиријаца и Кананжћана". Ваља рећи још и то да се у вези са Дагоном сматра да таблице у Ел-Амарни указују на везе у неком раном периоду између простора дуж Еуфрата и Тигра и оног у Египту и западној Азжји. Као што видимо, ово се доста слаже са Берозовим казивањем о појави у Етрурском мору (Црвено море) једног лика у легенди познатог као Одакон и кога упоређују са Оапpez-ом,

Трагајући и за другим локалитетима на подручју нека-дашње ржмске Пржобалне Дакије налазимо на називе чије ' значење свакако вреди испитатж уколико то већ није учи-њено. Реч је о назжвима на Бељаници: Грчко гробље и Пагамзра.

12. Љ. Стојановжћ, с. 14.

13. Исто, с. 45.

14. Paulys Enc. 31a под Липиниус: Nach einer Quelle soil L. die Flucht in das serrische Gebirge, d. h. zu deii Goten, versucht habes (Zoaar. a. O.) mid von diesen getotet sein (Iord. Get. 21, III); die vorherrschende Uberlieferung laBt ihii in Tliessaloiike liingerichtet werden (Zonar. Anon. Vales., Eutrop, Zosim, Sosom), Углавном је прихваћено да је Лшцшије Погубљен у Солуну и при. томе се наводи година 325.

Као што знамо Нико Жулаштћ не сумња да су montes Serrorum српске планяне: "... али желимо констатовати, да су вероватно Срби најкасније у IV столећу после Христа, ако не и пре, седели у области Ердељских Карпата (Тран-силванских Алпа) у Мезоготији јер

Ammianus Marcellinus на-зива ове планине *montes Serrorum*". (N, Županić, Srbi Plinija i Ptolemeja, Зборникрадова... Београд 1924, 578).

Иначе, кад већ спомињемо Лицинија (Лакинмја) да подсетимо којом приликом и како га спомињу неки наши родословж и летописи.

Карловачки родослов: Глагољут истини списатељи јако Ликинију Србину бити родом, Јелину мудрованијем и сва србска идолу служаше Дагону. Мало даље исти родо-слов бележи: "Присвајајет же (Константин) к себе и Лики-нија цара Србскога, вдавајет јему сестру своју Констанцију в жену велики дар Константин.

Загрежски родослов: С же благочтивиј цар Константин присвајајет к себе цара Ликинија, вдавајет јему сестру своју Константину в жену јего.

Пајсијев родослов: "... по среде же јих (Гала и Макси-мијана?) царствујушчу Ликијану мучитељу сјеверними и западними странами јеже Србин јест.

Сже благочтивжј Константин присвајајет к себе Ли-кинија, и вдајет јему сестру своју Константију в жену.

Додатак к Пајсијевсш тексту: Лжкиније же Србин бе, и присвајајет јего в себе и вдајет јему сестру своју...

Врхобрезнички родослов: И царствује в њем (то јест у Риму) имаше (цар Константин) бољарина некојего Србина, именованом Ликинија,

Константинов родослов: Сже Ликиније беше далматински] господин родом Србин, и роди от Константине сина Бела Уроша.

Пивски летопис: Велики Константин вдаде дшчер Константију Ликинију в жену... беше си Ликиније Далматински] господ родом Србин. Роди от Константине сина от негоже поколеном ми мнози изидоше, даже и до Белога Уроша.

LICINIUS I

a.d. 308-32-1

Личишјев лик на римском новцу.

Вредна је Пажње и ова белешка Пајсијевог родослова која се односи на збжвање после Лицинијеве смрти: Сија же видевши син јего (не спомиње његово име) бегу је се, и в страсе и ужасе и себе бегству даст в Готскују земљу, и тамо пожив, и роди сшш по роду и по колону. И отуду преселник бив в србскују земљу. И роди сина и нарекоше име јему Бела Урош, понеже имаше власи бели јегда роди се.

У наше] историографији је због несхватања родословие вести о тобожњем Ликштајевом сину Белж Урошу одба= чен сваки покушај да се о Ликинију као римском цару сазна нешто вшпе, пшТО је несумн.ива грешка. Он је занимљива историјска личност, па и за нашу историју, поготову што је он на неки начин већ ушао у нашу историју, али сасвим погрешно тумачен као Немањин прадеда. Дужни смо, зато, да о њему сазнамо нешто више већ самим тим што га неки наши домањ извори упорно називају Србином и поред

његовог нечувеног зверства против хршнђана, па ж својшх чланова породице и сународника. Будући да се о Лицишју (Ликшшју) у нас у ствари врло мало зна, осим појединих стручњака, сматрамо да може бити од коржсти да овде наведемо ма&ар неколжко енциклопедијских вести, о његовој личности. Сматрамо да је ово прилижа кад се већ задржавамо на "рајској

реци" Дунаву и на Дагонији за чији је простор везана и Лицини-јева антихришћанска делатност.

Дакле, према неким енциклопедијским вестима још је Lanzi 1789. установио Лицинијево етрурско порекло и то према једном двојезичном натпису на урнп. По другим налазима Лицинијево порекло потиче из Нове Дакије (Аиоп. Vales, Sokrat, Eutrop.), то јест из провинције коју је јужно од Дунава основао Аурелијан средином III века- Реч је овде свакако о Приобалној Дакији (Dacia Ripreensis), која је захватала и добар део хомолског Подунавља. Неки сматрају да је Лициније био сељачког порекла и састављач те вести помало злобно примећује да Лициније то своје порекло није могао да прикрије.

Иначе, кад је Лициније дошао у сукоб са царем Константином каже се да се једном обратно за помоћ "дунавским варварима" ("... dra Donau barbaren") који су му том приликом нружили помоћ, алм кад се и по други пут обратно побунгле су се римске легије и Лициније је био убијен. Овде је свакако реч о "варварима" у оној страни Дакији, управо о "варварима" у Серским планинама, Ако је Лициније заиста пореклом из Приобалне Дакије, старе подунавске Дагоније, у којој је у то време могло бити много првсталица многобожачке вере, не би нас чудило што се као немилосрдни заштитник идолопоклонства обратно за помоћ баш становништва "Серских планина". Уосталом, на овакву помисао наводи нас и чшњеница да је само неколико деценија касније (крајем IV и почетком V века) и бискуп Ницета (Никета) из Ремезијане (Бела Паланка) најжешћи отпор трпео баш од подунавских становника, међу којима је, поред Гета, Скита, Беса и Сармата, могло бити и потомака Дагонових обожаватеља,

Дакле, без обзира на било каква схватања о Лицинију сматрамо да он мора бити предмет интересовања истражи-вача далеке провинције подручја данашње североисточне Србије. IS. Херодотова Историја, I, превео са старогрчког Милан Арсенић, Матица српска 1950, с. 156.

16. Robert K- G. Temple, *Tajna zvijezde Sirius, Swarnost*, Zagreb 1978, с. 107 (даље: Temple).

17. Temple, 117.

18. Исто, 219.

19. Исто, 201.

ИЗБОР ИЗ ИЗВОРА И ЛИТЕРАТУРЕ

1. Abrachami M. *Freneclii de Originibus linguae Sorabicae, Budisinae Luzatoium MDCXin* (1693).

2. Aeneae Sylvii *Historia Bohemica . Ambergae Anno MDXCII* (1592).

3. Гојко Вукчевић, *О поријеклу Илира*, Подгорица 1992.

4. *Византијски извори за Историју народа Југославије*, I, Београд 1955.

5. Живојин Алдрејић, *Шакасте гривне*, Београд-Рача 1993.

6. Jacob Baud, *The Emergence of the Skiabenoï (Slavs), their arrival on the Balkan Peninsula, and the role of the Avars in these events', revised concepts in a new perspective*. Columbia university, Ph. D. 1983.

7. Dr Jan Pajsker, *Koje su vjere bili stari Sloveni prije krštenja*. *Staroslovenska prosvjeta*, Nova Serija, N, 1928.

8. Др Јован Деретић, *Западна Србија, кратки историјски преглед од 3-ег века пре Христа до 20-ог века*. Сардонија - Завод за Србистику, Чикаго 1995.

9. Karl Gotloh Anton, Erste Linien eines Versuches iiber die Alten Slawen Ursprung, Sitten, Gebrauche, Meinongen und Kentnisse, Leipzig 1783.
 10. Љ. Стојановић, Стари српски родослови и летописи, Сремски Карловци 1927.
 - И. Нико Жупанић, Срби Плинија и Птолемеја, Зборник радова посвећен Јовану Цвијићу, Београд 1924.
 12. P. J. Schafariks, Slawische Alterthumer, XI Abschnitt, Leipzig.
 13. Павле Поповћ, Четири рајске реке (Једно место из Константина Философа), Београд 1936.
 14. Повесть временых лет, часть вторая, приложения, Москва и Ленинград 1950.
 15. Р. Новаковић, Још о пореклу Срба, ИПА "Мирослав", Београд 1992.
 16. Robert K. G. Temple, Тајна звјезде Sirius, Stvarnost, Zagreb 197S.
 17. Симеон и Кончар, Готи и шахов вјадика Улфила, Бранково Коло за забаву, поуку и књижевност, XVI, Сремски Карловци 1910.
 18. Херодотова Историја, I, превео са старогчког Милан Арсениј, Матица срдска 1980.
-
19. Historisch - Topographische Beschreibung von Bosnien und Serbien...Wien1S21.
С1Р • Каталогизација у публикацији Народна библиотека Србије, Београд
930.85

НОВАКОВИЋ, Реља

Србиирајскереке: библијске "Четирм рајске реке" и кавкаско-еуфратскж Срби / Реља Новаковић. - [1. изд.]. - Београд : "Мирослав", 1995 (Панчево : Супра ллброс). • 64 стр. : илустр. ; 24 ст. - (Библиотека Словенски источшци)

Тираж 500. - Библжографија: стр. 64. ISBN 86-82487-07=1

949.7

а) Рајске реке Б) Срби - Порекло

ИД=40871436